

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ ЖОҒАРЫ БІЛІМ МИНИСТРЛІГІ
МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН
MINISTRY OF SCIENCE AND HIGHER EDUCATION OF THE REPUBLIC OF
KAZAKHSTAN

«Л.Н.ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ» КеАҚ
НАО «ЕВРАЗИЙСКИЙ НАЦИОНАЛЬНЫЙ УНИВЕРСИТЕТ ИМЕНИ Л. Н. ГУМИЛЕВА»
L.N. GUMILYOV EURASIAN NATIONAL UNIVERSITY

Экономика ғылымдарының докторы, профессор Байжолова Раиса Әлиқызының мерейтойына
арналған **«ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫ: ШЫНДЫҚТАР МЕН
ПЕРСПЕКТИВАЛАР»** атты халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференциясының
ЕҢБЕКТЕР ЖИНАҒЫ
25 қаңтар 2025 ж.

СБОРНИК ТРУДОВ
международной научно-практической конференции **«ЭКОНОМИКА КАЗАХСТАНА:
РЕАЛИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ»**, посвященной юбилею доктора экономических наук,
профессора Байжоловой Раисы Алиевны.
25 января 2025 г.

PROCEEDINGS
of the international scientific and practical conference **«ECONOMY OF KAZAKHSTAN:
REALITIES AND PROSPECTS»**, dedicated to the anniversary of Doctor of Economics,
Professor Raissa Alievna Baizholova.
January 25, 2025

Астана, Қазақстан
Astana, Kazakhstan

УДК 338 (574)
ББК 65.9 (5Каз)
Қ 18

Рецензенты:

Галиева А.Х. – д.э.н., профессор, «Esil University», г. Астана, Республика Казахстан
Хойч А. - доктор PhD, ассоциированный профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан

Редакционная коллегия

Шалболова У. Ж. – главный редактор, д.э.н., профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Майдырова А. Б. - д.э.н., профессор, заведующий кафедрой, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Байжолова Р. А. - д.э.н., профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Санг-Кью Ли - доктор PhD, профессор, Андонгский национальный университет, г.Андонг, Южная Корея
Каштыкова Елена - доктор PhD, ассоциированный профессор, Экономический университет Братиславы, г.Братислава, Республика Словакия
Егембердиева С. М. - д.э.н., профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Жанабаева Ж.К. - к.э.н., ассоциированный профессор, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Исаева Б.К. - доктор PhD, и.о. доцента, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Ергалиев Р.Е. – магистр экономики, старший преподаватель, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан
Досмаганбетов Н.С. - магистр экономики, докторант, Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, г. Астана, Республика Казахстан

ISBN 978-601-385-042-9

«Қазақстан экономикасы: шындықтар мен перспективалар»: халықаралық ғылыми-тәжірибелік конференция материалдарының жинағы / У.Ж. Шалболованың жалпы редакциясымен. – Астана: Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2025. - 513 б.

«Экономика Казахстана: реалии и перспективы»: сб. материалов межд. науч.-практ. конференции / под. общей ред. Шалболовой У.Ж.. – Астана: Евразийский национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2025.- 513 с.

Works of the international scientific-practical conference «Economy of Kazakhstan: Realities and Prospects» / under the general editorship of U.Zh. Shalbolova. – Astana: L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2025.- 513 p.

УДК 330.010 (574)
ББК 65.050 (5Каз)

ISBN 978-601-385-042-9

© Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университеті, 2025
© Евразийский Национальный университет им. Л. Н. Гумилева, 2025
© L.N. Gumilyov Eurasian National University, 2025

МАЗМҰНЫ **СОДЕРЖАНИЕ** **CONTENTS**

ӨМІРБАЯН.....	9
ҚҰТТЫҚТАУЛАР	15
Аббасов Э. Т. КӘСПКЕРЛІККЕ ТАРТУ ЖАСТАР ЖҰМЫССЫЗДЫҒЫН ТӨМЕНДЕТУ ФАКТОРЫ РЕТІНДЕ	22
Абдырахманова А. А. БАЛАЛЫ ОТБАСЫЛАРДЫ ӘЛЕУМЕТТІК ҚОЛДАУ ШАРАЛАРЫ ТУРАЛЫ	27
Абылкасимова Ж.А., Ибраева А.К., Акишева Д.М. ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ РЫНКА ТРУДА РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ.....	32
Ажикенов А.Б. ПОВЫШЕНИЕ ЭНЕРГОЭФФЕКТИВНОСТИ МНОГОКВАРТИРНЫХ ЖИЛЫХ ДОМОВ (НА ПРИМЕРЕ ГОРОДА АСТАНА).....	34
Азылканова С.А. ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ	38
Айдархан З.А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ҚАРЖЫ ИНКЛЮЗИЯСЫ: ЕЛДЕГІ ХАЛЫҚТЫҢ ҚАРЖЫЛЫҚ ҚОЛЖЕТІМДІЛІГІ.....	41
Аймурзина Б.Т., Каменова М.Ж. ФИНАНСОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА КАЗАХСТАНА.....	45
Амангелды Г. ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСЛОВИЯХ ИНТЕГРАЦИИ	49
Аминова А.А. ТҰРҒЫН ҮЙ НАРЫҒЫНЫҢ ЖАҒДАЙЫ МЕН ПРОБЛЕМАЛАРЫ (ҚАРАҒАНДЫ ОБЛЫСЫ МЫСАЛЫНДА)	52
Асанов Н.Ж. ЭКОНОМИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ ЭКСПОРТНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИИ В ГАЗОВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ.....	58
Асемхан А.А. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ БИЗНЕС ПЕН КОРПОРАТИВТІК МӘДЕНИЕТТІҢ ӘЛЕУМЕТТІК ЖАУАПКЕРШІЛІГІ: ТҰРАҚТЫ ДАМУДАҒЫ РӨЛІ.....	61
Асылхан А.А. ӨНЕРКӘСПТІК КӘСПОРЫНДАРДА БИЗНЕС-ПРОЦЕСТЕРДІ БАСҚАРУДЫ ЖЕТІЛДІРУ	66
Ашим А.А. РОЛЬ АУДИТА ЭФФЕКТИВНОСТИ В ПОВЫШЕНИИ ПРОЗРАЧНОСТИ И РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ	69
Әбдіжәлел А.А. УПРАВЛЕНИЕ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ ПРИ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЕКТА	74
Әуесхан Ғ.А. ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДА ГЕНЕРАЦИИ ЦИФРОВОГО ПРОФИЛЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ IT-СПЕЦИАЛЬНОСТЕЙ НА ОСНОВЕ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МОДЕЛИ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ОБУЧЕНИЯ	79
Баймагамбетова А.А., Сейтхожина Д.А. ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ДОБЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ КАЗАХСТАНА: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	84

Балғынбек Д. АНАЛИЗ РОЛИ И ПУТИ “ЗЕЛЕННОГО УНИВЕРСИТЕТА” В ПРОДВИЖЕНИИ РЕГИОНАЛЬНОГО УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ.....	88
Баштовая А.С., Жолдожкова Г.Е. ВЛИЯНИЕ НАЛОГОВ НА РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН.....	93
Бегімбай К.М. АНАЛИЗ МИРОВЫХ ПРАКТИК ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ СТРУКТУРНЫХ ИЗМЕНЕНИЙ	96
Бейсекенова К.С. СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ РЫНКА НЕДВИЖИМОСТИ В КРУПНЫХ ГОРОДАХ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	99
Бисембиева Ж.К. АДАМИ КАПИТАЛ САПАСЫНЫҢ ДАМУЫН БОЛЖАУДЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ ЖӘНЕ ОНЫҢ ӨЗЕКТІЛІГІ.....	104
Богомоллова И.П., Шатохина Н.М., Бородкина А.С. УПРАВЛЕНИЕ СЫРЬЕВОЙ ДИВЕРСИФИКАЦИЕЙ ПРОИЗВОДСТВА ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ПРОДУКТОВ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ КОНДИТЕРСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН В УСЛОВИЯХ ИМПОРТОЗАМЕЩЕНИЯ	110
Габдушев Т.А. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ И ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЗАНЯТОСТИ ТРУДОСПОСОБНЫХ МАЛООБЕСПЕЧЕННЫХ ГРАЖДАН.....	114
Джангарашева А.Р., Забекова Д.А. ЭВОЛЮЦИЯ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ КИТАЯ: УРОКИ ДЛЯ КАЗАХСТАНА В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ	119
Джумагулова Ж.Х., Кушкалиева С.И. ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА БИЗНЕСТІ ДАМУ ТУ СТРТЕГИЯСЫ.....	123
Досмағанбетов Н.С., Каштыкова Э. ИННОВАЦИЯЛЫҚ КЛАСТЕРЛЕРДІҢ ҚАЗАҚСТАН ЭКОНОМИКАСЫН ДАМУДАҒЫ РӨЛІ МЕН МАҢЫЗДЫЛЫҒЫ	126
Дүйсембаев А.А. ҚАЗАҚСТАН ЖӘНЕ АҚШ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ САЯСАТТЫҢ САЛЫСТЫРМАЛЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	130
Дюсекина М.С. ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ДАМУДАҒЫ ИННОВАЦИЯЛАР ЖӘНЕ РЕТТЕУ АРАСЫНДАҒЫ ТЕҢГЕРІМДІ ҚАТАМАСЫЗ ЕТУДЕГІ МЕМЛЕКЕТТІК САЯСАТТЫҢ РӨЛІ	134
Елеубекова Б.Е. ПЕТИЦИЯ АЗАМАТТЫҚ ҚАТЫСУДЫҢ ҚҰРАЛЫ РЕТІНДЕ	139
Ергалиев Р.Е. ВЛИЯНИЕ ЦИФРОВИЗАЦИИ НА РАЗВИТИЕ ЛОГИСТИЧЕСКИХ УСЛУГ И ЦЕПЕЙ ПОСТАВОК	143
Ерімбетова Т.Қ. ЖАҒАНДЫҚ ЖЕТКІЗУ ТІЗБЕКТЕРІНІҢ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ: ГЕОСАЯСИ ТӘУЕКЕЛДЕР МЕН ЛОГИСТИКАЛЫҚ ШЕШІМДЕР	148
Жанбатыр А.Ж. АНАЛИТИКА БОЛЬШИХ ДАННЫХ В МСП И ЭФФЕКТИВНОСТЬ КОМПАНИИ	151
Жанұзақова З.Қ. ИННОВАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ В СФЕРЕ ТУРИЗМА: ПРОБЛЕМЫ И ТРУДНОСТИ ВНЕДРЕНИЯ.....	154
Жиенбаева Г.М., Бержанова А.М. ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЕҢБЕК НАРЫҒЫНА ЫҚПАЛЫНЫҢ НЕГІЗГІ АСПЕКТІЛЕРІ.....	158
Жумажанова М.Т. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ЖЕКЕШЕЛІК ӘРІПТЕСТІК ЖҮЙЕСІН ЦИФРЛАНДЫРУ: МҮМКІНДІКТЕРІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ.....	161

Жуматаева Б.А. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ВЕНЧУРЛЫҚ БИЗНЕСТІҢ ДАМУ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН БОЛАШАҒЫ	165
Жунусова С.А. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ УЧЕТА И ОТЧЕТНОСТИ ПРИ РЕОРГАНИЗАЦИИ И ЛИКВИДАЦИИ ЮРИДИЧЕСКИХ ЛИЦ	170
Жусупов Р.С. САНДЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫҢ АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ БӘСЕКЕЛІК ҚАБІЛЕТТІЛІГІНЕ ТІГІЗЕТІН ӘСЕРІ	174
Жұманова Қ.І. ЦИФРЛАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНДА АСТАНА ҚАЛАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТ КӨРСЕТУ ПРОЦЕСІН ЖЕТІЛДІРУ	177
Зокирова М.И. ИНКЛЮЗИВНОЕ ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР СНИЖЕНИЯ БЕДНОСТИ	181
Икромов К.Т. ФИНАНСОВАЯ ИНКЛЮЗИЯ КАК КЛЮЧЕВОЙ ФАКТОР СОЦИАЛЬНО- ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ	185
Исмагулов М.Р. ВОЗДЕЙСТВИЕ ЖИЛИЩНОЙ ПОЛИТИКИ НА УЛУЧШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ НАСЕЛЕНИЯ.....	187
Каиргазинова А.А. ОСОБЕННОСТИ ПРОВЕДЕНИЯ МАРКЕТИНГОВОГО АУДИТА В УСЛОВИЯХ КАЗАХСТАНА	192
Капенова А.Ж. ФИНАНСИРОВАНИЕ МЕДИЦИНСКОЙ СИСТЕМЫ КАЗАХСТАНА: СОВРЕМЕННЫЕ ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ	196
Карибай Д.З., Кожаметов З.К. ҰЛТТЫҚ ЭКОНОМИКАНЫҢ КАДРЛЫҚ ӘЛЕУЕТІ: МӘНІ, ДЕҢГЕЙЛЕРІ ЖӘНЕ ҚАЛЫПТАСТЫРЫП, ДАМУДЫҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ.....	201
Карымсакова Ж.К. ЦИФРОВИЗАЦИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА КАЗАХСТАНА В КОНТЕКСТЕ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ ОТРАСЛИ	207
Касымгузин И.А. РОЛЬ МАРКЕТИНГА В ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТУРИСТСКИХ КОМПАНИЙ КАЗАХСТАНА.....	211
Кенжеғұл М.О., Сейтхожина Д.А. SMART ЭКОНОМИКАНЫҢ ҚАЛЫПТАСУ ЖАҒДАЙЫНДАҒЫ ҚАЗАҚСТАННЫҢ АДАМИ КАПИТАЛЫ: ӨЗЕКТІ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ПЕРСПЕКТИВАЛАРЫ	215
Клишанец Ю.А. ЦИФРОВИЗАЦИЯ И УЛУЧШЕНИЕ КАЧЕСТВА ЖИЗНИ В РЕГИОНАХ КАЗАХСТАНА.....	219
Колесникова Е.В., Троцкая Д.С. СРАВНЕНИЕ МЕТОДОВ РАСЧЁТА НАЛОГОВОЙ НАГРУЗКИ В КАЗАХСТАНЕ И РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ.....	222
Култанова Н.Б. МЕЖДУНАРОДНЫЙ ОПЫТ РЕГУЛИРОВАНИЯ ЗДРАВООХРАНЕНИЯ: ВОЗМОЖНОСТИ ДЛЯ КАЗАХСТАНА	226
Кусаинова А.Б. ЦИРКУЛЯРНАЯ ЭКОНОМИКА КАК ДРАЙВЕР ЭФФЕКТИВНОСТИ: ОПЫТ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	230
Кусайнова А.К. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ДОЛГ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН И ЕГО УПРАВЛЕНИЕ.....	234
Қадыров Б.Қ. АЙМАҚТАРДА ЖЕРГІЛІКТІ БІЛІК ОРГАНДАРЫ ҚЫЗМЕТІНДЕ ТӘУЕКЕЛДЕРДІ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНІҢ ӨЗЕКТІЛІГІ.	238
Қажыбек І.Ж. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІНДЕ БЮДЖЕТТІК ЖОСПАРЛАУДЫ ЖАҢҒЫРТУ	242

Қожаханов А.А. ОСОБЕННОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ В ЗДРАВООХРАНЕНИИ	245
Мауадинов Қ.М. АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫ САЛАСЫНДА СУДЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ - КЕЗЕК КҮТТІРМЕС МӘСЕЛЕЛЕРДІҢ БІРІ	249
Мәден Н.Н. ЖЕРГІЛІКТІ АТҚАРУШЫ ОРГАНДАРДАҒЫ МЕМЛЕКЕТТІК ҚЫЗМЕТТЕРДІ ЦИФРЛАНДЫРУ	254
Мәмиев М.С. ОПТИМИЗАЦИЯ ЦИАНИРОВАНИЯ КАК СПОСОБ ПОВЫШЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ И ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОИЗВОДСТВА	260
Мейрамов Е.К. ПРОБЛЕМА РЫНКА ТРУДА В РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	264
Мейрамова М.М. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ САЛЫҚ ЕСЕБІНІҢ НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ РЕТТЕЛУІ	267
Мельник А.Г. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ПРИМЕНЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ КАЗАХСТАНА ..	272
Мизамбекова Ж.К. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ УПРАВЛЕНИЯ КАЧЕСТВОМ В ИНДУСТРИИ ТУРИЗМА И ПУТИ ПРИМЕНЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ	276
Мизанбекова С.К., Джумабаева А.М. ПРОИЗВОДСТВО КАЗАХСТАНСКОЙ ПШЕНИЦЫ В ПОВЫШЕНИИ ЕЕ ЭКСПОРТА	280
Мирақбаров Ж.Ә. ҚАЗАҚСТАН ЖАСТАРЫНЫҢ ӘЛЕУЕТІ МЕН ДАМУ БАҒЫТТАРЫ ..	285
Молдашов Н.О. БҮГІНГІ ТАҢДАҒЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТЕОРИЯНЫҢ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ РЕТІНДЕГІ МАҢЫЗЫНЫҢ КЕЙБІР МӘСЕЛЕЛЕРІ	288
Музафаров А.А. СОЦИАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЕ ПРОГРАММЫ ЛОЯЛЬНОСТИ КАК ИНСТРУМЕНТ ДОВЕРИЯ И ДОЛГОСРОЧНЫХ ОТНОШЕНИЙ С КЛИЕНТАМИ ..	292
Мукушев Т.Б. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ШАҒЫН ЖӘНЕ ОРТА КӘСІПКЕРЛІКТІҢ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ БОЛАШАҒЫ	296
Надыбаев Н.Н. СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К АНАЛИЗУ И ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНОВ: ИНСТРУМЕНТЫ И МЕТОДЫ	301
Наетова Н.К. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ АКЦИОНЕРЛІК ҚОҒАМДАРДАҒЫ ҚАРЖЫЛЫҚ ЕСЕПТІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ	305
Найзабекова А.А. РОЛЬ ГОСУДАРСТВЕННОЙ ПОДДЕРЖКИ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В РАЗВИТИИ АГРОПРОМЫШЕННОГО КОМПЛЕКСА КАЗАХСТАНА	309
Нурсейтова А.Н. ФРАНЧАЙЗИНГ ҮЛГІЛЕРІ ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БИЗНЕСТІҢ ДАМУЫНА ӘСЕРІ	314
Нұрланұлы Абдул-Хасен ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘУЕ БИЛЕТТЕРІ БАҒАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА НАРЫҚТЫҚ ФАКТОРЛАРДЫҢ ӘСЕРІ	319
Омарова К.А. ТУРИСТСКИЕ ДЕСТИНАЦИИ КАЗАХСТАНА И САНАТОРНО-КУРОРТНЫЕ ЗОНЫ	323
Плотников Н.А., Жолдожакова Г.Е. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ МАЛОГО И СРЕДНЕГО БИЗНЕСА В РК	328
Примбетова С.Ч., Отетилеуов А.О. ЦИФРЛАНДЫРУ – МЕМЛЕКЕТТІК БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІН ТРАНСФОРМАЦИЯЛАУ СТРАТЕГИЯСЫ	333

Разиев К.Б. ҚАЗАҚСТАННЫҢ БАТЫС Өңірлеріндегі мал азығын базасын нығайту мәселелері	338
Раимкулова А.М. ЭКОНОМИЧЕСКИЙ ЭФФЕКТ РАЗВИТИЯ ВОЗОБНОВЛЯЕМЫХ ИСТОЧНИКОВ ЭНЕРГИИ: ПЕРСПЕКТИВЫ ДЛЯ КАЗАХСТАНА.....	343
Рсалиева А.А., Балғабаева О.Б. ЧЕЛОВЕЧЕСКИЙ КАПИТАЛ И РАЗВИТИЕ РЫНКА ТРУДА СТРАНЫ: ВЗАИМОВЛИЯНИЕ В УСЛОВИЯХ ДИНАМИЧЕСКИХ ИЗМЕНЕНИЙ	346
Садыкова Д.А. ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ГОСУДАРСТВЕННОГО И ЧАСТНОГО СЕКТОРОВ В ПРОДВИЖЕНИИ НАЦИОНАЛЬНЫХ БРЕНДОВ ЧЕРЕЗ КУЛЬТУРУ	353
Салыков А.М. ЭТАПЫ ТРАНСФОРМАЦИИ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ	356
Самархан Г.А. САЛЫҚТЫҚ БАҚЫЛАУДЫҢ ҚАЗАҚСТАННЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ АХУАЛЫНА ӘСЕРІ.....	361
Сансызбайұлы Б. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАСЫЛ ҚАРЖЫ МӘСЕЛЕЛЕРІ МЕН ДАМУ КЕЛЕШЕГІ	364
Сапарова Г.К., Аяганова А.Б. ИННОВАЦИИ КАК ФАКТОР ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ: ПРИМЕР АТЫРАУСКОЙ ОБЛАСТИ.....	367
Сапиолдаева Б.Қ. ҚАЗАҚСТАННЫҢ ЗАҢ ШЫҒАРУШЫ ОРГАНЫ ҚЫЗМЕТІНЕ ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ ЕНГІЗУ	372
Саябаев К.Б. РОЛЬ ВНУТРЕННЕГО КОНТРОЛЯ В ОБЕСПЕЧЕНИИ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	377
Серік Ш.Қ. ЖОҒАРЫ БІЛІМ БЕРУДЕ ЦИФРЛЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ҚОЛДАНУДЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ АСПЕКТІЛЕРІ	381
Серікова А.Р. ЭНЕРГЕТИКА САЛАСЫНДАҒЫ МАКРОИНДИКАТОРЛАРДЫҢ ОРЫНДАЛУЫН БАҒАЛАУДА МЕМЛЕКЕТТІК АУДИТТІҢ РӨЛІ.....	386
Смагулова Ж.Б. ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РАЗВИТИЯ ЦИФРОВИЗАЦИИ АПК.....	390
Султанбек А.С. ИНВЕСТИЦИОННЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПО РАЗВИТИЮ НЕФТЕПЕРЕРАБАТЫВАЮЩЕЙ И НЕФТЕХИМИЧЕСКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ КАЗАХСТАНА.....	394
Сыздықов А.Ж. РОЛЬ ФОНДОВОГО РЫНКА В ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА.....	399
Тасболатов А.Е. ГОСУДАРСТВЕННЫЙ АУДИТ РАСХОДОВАНИЯ СРЕДСТВ НА РАЗВИТИЕ АВТОДОРОЖНОЙ ОТРАСЛИ КАЗАХСТАНА	403
Тасмағамбетова Н.Б. БЫЛҒАРЫ ӨНЕРКӘСІБІНІҢ ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ЖАҒДАЙЫ, ХАЛЫҚАРАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕГЕ ШОЛУ	408
Текиманова А.Б. ВОЗМОЖНОСТИ И ВЫЗОВЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ КАЗАХСТАНА КАК НОВОЙ СТУПЕНИ РАЗВИТИЯ СТРАНЫ.....	413
Темирбекова К.Т., Омарова А.К. НАЛОГОВЫЕ СТИМУЛЫ ДЛЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РОСТА: ОПЫТ ЮЖНОЙ КОРЕИ И ВОЗМОЖНОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ В КАЗАХСТАНЕ	417

Токенова Е.С. ВНЕДРЕНИЕ ESG-ФАКТОРОВ ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ.....	421
Төлегенов Ж.С. «ХАЛЫҚ ҮНІНЕ ҚҰЛАҚ АСАТЫН МЕМЛЕКЕТ» ТҰЖЫРЫМДАМАСЫ АЯСЫНДА МЕМЛЕКЕТ ПЕН ҚОҒАМ АРАСЫНДАҒЫ ДИАЛОГТЫ ДАМУ: ЭКОНОМИКАЛЫҚ ТҰРАҚТЫЛЫҚТЫ ҚАМТАМСЫЗ ЕТУДЕГІ РӨЛІ	426
Турғанбаев Т.Ә. ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ТҰРАҚТЫ ЭКОНОМИКАЛЫҚ ӨСУ ҮШІН ҒЫЛЫМИ ЗЕРТТЕУЛЕРДІ ЦИФРЛАНДЫРУ ӘЛЕУЕТІ.....	430
Усенқұлова А.А. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БУХГАЛТЕРЛІК ЕСЕП САРАПТАМАСЫНЫҢ ӘДІСТЕМЕСІН ӘЗІРЛЕУ	434
Хасен А.М. ОПТИМИЗАЦИЯ СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	439
Хасен М.Ж. РОЛЬ БАНКОВСКОГО СЕКТОРА В РАЗВИТИИ РЫНКА ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВИЗАЦИИ ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН	443
Хасенова Н.Н. ПЕРЕХОД К КРЕАТИВНОЙ ЭКОНОМИКЕ В КАЗАХСТАНЕ: SWOT-АНАЛИЗ И ПУТИ РЕАЛИЗАЦИИ.....	447
Цуканова К.А., Воронцова Ю.Н., Ступникова Д.А. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УПРАВЛЕНИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССАМИ В УСЛОВИЯХ ПРОТИВОДЕЙСТВИЯ УГРОЗАМ ИНФОРМАЦИОННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	454
Шаймерденова З.Ж. РОЛЬ КВАЗИГОСУДАРСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ НА ФИНАНСОВОМ РЫНКЕ КАЗАХСТАНА	457
Шалболова У.Ж., Салыков А.М. ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИИ В СТРОИТЕЛЬСТВЕ	461
Шамбыл Қ.Ә. ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ИНВЕСТИЦИЯЛЫҚ АҒЫНДАРЫНА ТАЛДАУ ЖҮРГІЗУ	467
Шоканов Р.А. АМОРТИЗАЦИОННАЯ ПОЛИТИКА ОРГАНИЗАЦИИ, УЧЕТ, АУДИТ И АНАЛИЗ СПОСОБОВ ЕЁ ПРИМЕНЕНИЯ.....	472
Шохабаева А.С. АУЫЛ ШАРУАШЫЛЫҒЫНДАҒЫ ОЗЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАР МЕН ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІҢ ШЕТЕЛДІК ТӘЖІРИБЕСІ	478
Akbota Khassenova ANALYSIS OF THE EFFECTIVENESS OF AGRICULTURAL SUBSIDIES IN KAZAKHSTAN	483
Akhmetov Serik Sergazievich THE IMPACT OF RISKS ON THE EFFECTIVENESS OF PROJECT FINANCING IN KAZAKHSTAN TAKING INTO ACCOUNT THE TRENDS IN THE DEVELOPMENT OF THE DERIVATIVES MARKET	488
Magzumova Lazzat Kenzhebekovna GREEN INVESTMENTS AND THEIR IMPACT ON KAZAKHSTAN'S ECONOMIC DEVELOPMENT AS PART OF THE TRANSFORMATION	491
Muratbekov Yelnaz Dauletuly APPLICATIONS IN PUBLIC SECTOR PROCESS REENGINEERING FOR INNOVATION AND EFFICIENCY	495
Saparova Dana Askhatovna ROLE OF INVESTMENTS IN GREEN ECONOMY DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN'S AGRIC.-ULTURAL SECTOR	
Toleuova Kamila Barkatovn THE ECONOMICS OF HEALTHCARE INFRASTRUCTURE DEVELOPMENT IN KAZAKHSTAN: FINANCING, EFFICIENCY, AND GROWTH	503
Zhuman Gabit Sagyndykuly METHODS OF ACCOUNTING FOR INCOME AND EXPENSES: HOW TO PROPERLY ASSESS THE FINANCIAL EFFICIENCY OF BUSINESS.....	507

ҚАЗАҚСТАНДАҒЫ ӘУЕ БИЛЕТТЕРІ БАҒАСЫНЫҢ ҚАЛЫПТАСУЫНА НАРЫҚТЫҚ ФАКТОРЛАРДЫҢ ӘСЕРІ

Нұрланұлы Абдул-Хасен

akhasssen@gmail.com

Л.Н.Гумилев атындағы Еуразия ұлттық университетінің
Экономика факультетінің 2-курс PhD докторанты

Ғылыми жетекшісі –Шалболова У. Ж., э.ғ.д., профессор

Әуе көлігі – бұл жылдамдығы мен ыңғайлылығымен ерекшеленетін тасымал түрі. Қазақстан – кең байтақ территориясы мен экономикалық орталықтарының бір-бірінен алшақтығы салдарынан әуе қатынасына жоғары сұранысқа ие мемлекеттердің бірі. Дегенмен, әуе билеттерінің бағасы халық арасында жиі талқыға түсетін мәселе болып табылады.

Барлық әуе компанияларының тарифтері доллармен байланыстырылғанын атап өту маңызды. Халықаралық рейстердің тарифтерін доллармен байланыстыру – әлемдік тәжірибеде кең таралған құбылыс, өйткені рейстерді орындауға арналған шығындар мен өзара есеп айырысулардың негізгі бөлігі осы валютада жүргізіледі. Әуе билеттерінің бағасы тұрақты емес екенін түсіну керек.

Бағаның негізі – белгілі бір бағыт бойынша жолаушыларды тасымалдау үшін әуе компаниясы белгілейтін тариф. Тариф әуе компаниясының баға саясатына, белгілі бір бағыттағы сұранысқа, маусымға және аптаның күніне байланысты өзгеруі мүмкін. Сонымен қатар, әуе компанияларының жеңілдіктері кезінде тарифтер минималды бағамен сатылуы мүмкін. Әрбір әуе компаниясы өз баға саясатын ұстанады. Билет құнына әуе компаниясының табысынан бөлек, түрлі алымдар: әуежайлық, жанармайлық, агенттердің комиссиялық алымдары және тағы басқа шығындар кіреді.

Тарифтер төмен болуы мүмкін, бірақ қосымша алымдар мен салықтар рейс бағасын айтарлықтай қымбаттатады. Бір рейске бір әуе компаниясының билет бағасы сатып алу уақытына байланысты әртүрлі болуы мүмкін. Мысалы, алдын ала сатып алынған билеттер арзан, ал ұшу күні жақындағанда олардың бағасы жоғарылайды. Осылайша, әуе компаниялары жолаушыларды билеттерді алдын ала сатып алуға ынталандырады. Қызмет көрсету класына қарай (бірінші, бизнес немесе эконом) бөлінумен қатар, бір кластың ішінде де бірнеше тарифтік санаттар болады, олардың әрқайсысының қолдану ережелері әртүрлі.

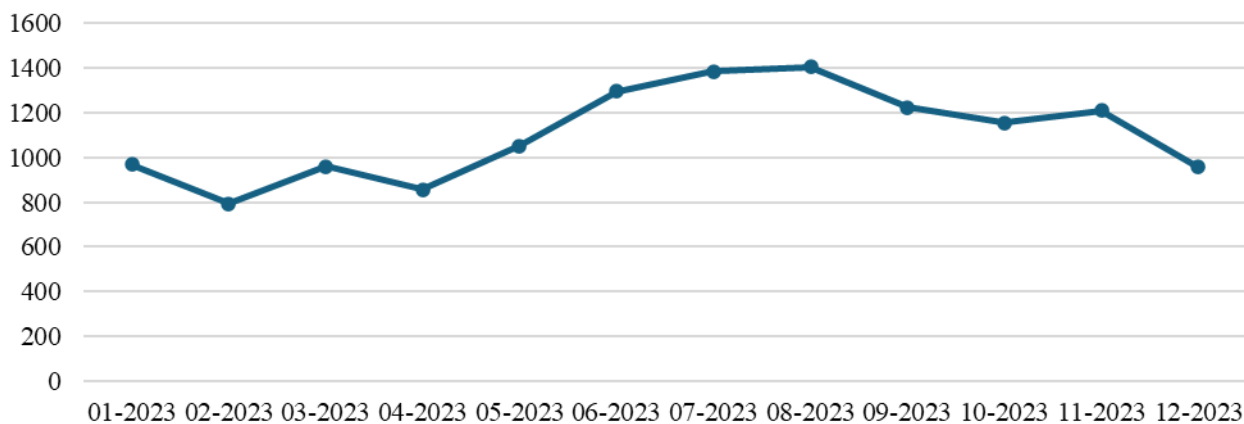
Қайтарылмайтын билеттер көптеген әуе компанияларында бар және төмен бағасына байланысты жолаушылар арасында сұранысқа ие. Мұндай тарифтер әуе компанияларының шығындарын азайтуға мүмкіндік береді. Алайда ең арзан билетті сатып алған жолаушы рейстен бас тарта алмайды немесе билетті сатып алуға жұмсалған ақшасын жоғалтады. Сондай-ақ, бір билеттің ішінде қайтарылатын және қайтарылмайтын тарифтер үйлесетін аралас тарифтер де қолданылады.

Халықаралық әуе билеттерін брондау жүйелері барлық рейстердегі орындар туралы ақпаратты барлық кассаларға бір уақытта қолжетімді етіп, билеттерді нақты уақыт режимінде сатуға мүмкіндік береді [1].

Сонымен, Қазақстанның әуе нарығындағы билет бағасына әсер ететін негізгі нарықтық факторлардың тізбесін келесідей етіп қарастыруға болады:

1. Сұраныс пен ұсыныс.

Тасымалданған жолаушылар саны, мың адам

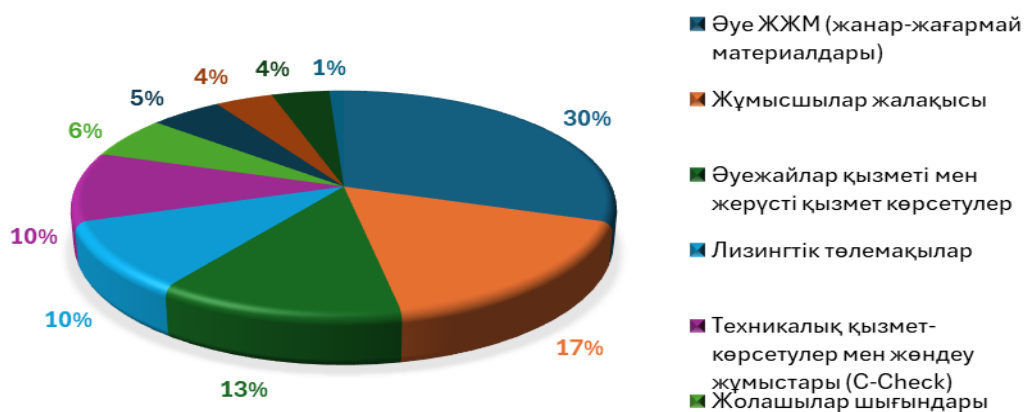

Сурет 1. 2023 жылғы Қазақстанда әуе көлігі арқылы тасымалданған жолаушылар саны

Ескерту- [2] дереккөзі негізінде автормен құрастырылған

Экономикалық теорияға сәйкес, әуе билеттерінің бағасы көбінесе сұраныс пен ұсыныс заңына бағынады. Белгілі бір бағытқа сұраныс артқанда (мысалы, мереке немесе демалыс маусымдары), билет бағасы көтеріледі. Ал сұраныс төмендеген маусымдарда авиакомпаниялар жолаушыларды тарту үшін бағаны төмендетеді.

2. Жанармай бағасы

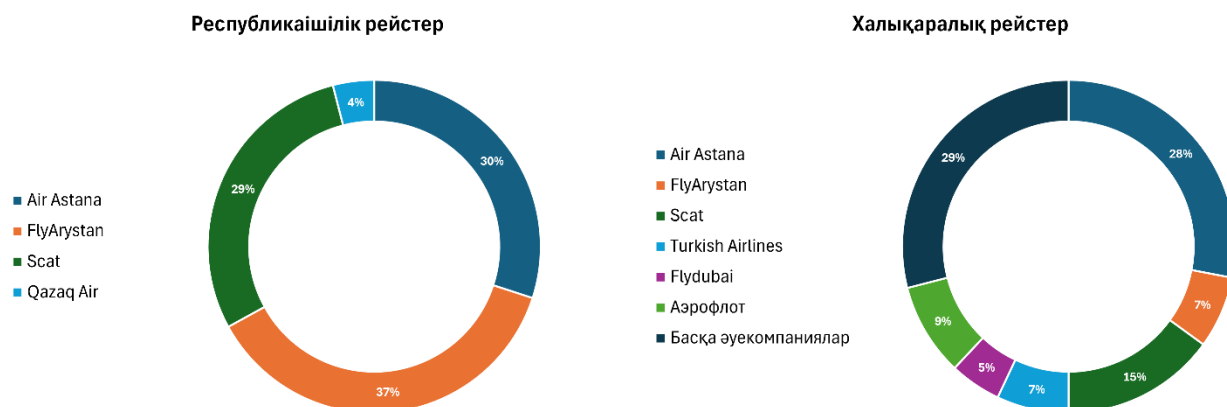
Сурет 2. 2023 жылғы Қазақстанда әуе көлігі арқылы тасымалданған жолаушылар саны

Ескерту - [3] дереккөзінен алынды

Әуе компанияларының шығындар құрылымы жолаушылар үшін билет бағасын анықтаудың негізгі факторы болып табылады. Әуе билеттерінің құнына әуе тасымалдаушыларының барлық шығындары кіреді. Бұл шығындардың ішінде жанармайдың үлесі 30%-ды құрайды. Жанармай өндірушіден, импорттаушы жеткізушілерден немесе әуежай қызметі арқылы тасымалданады.

Жанармай шығындары авиакомпаниялардың операциялық шығындарының айтарлықтай бөлігін құрайды. Әлемдік нарықта мұнай бағасының ауытқуы Қазақстандағы әуе билеттерінің бағасына тікелей әсер етеді. Егер мұнай бағасы қымбаттаса, бұл билет құнының өсуіне әкеледі.

3. Бәсекелестік деңгейі

Сурет 3. Қазақстанның 2023 жылғы әуе тасымалы нарығының құрылымы
Ескерту - [4] дереккөзінен алынды

Қазақстанның әуе тасымалы нарығы бірнеше ірі ойыншыдан тұрады, соның ішінде: Air Astana, FlyArystan, және SCAT сияқты авиакомпаниялар. Қазақстандағы әуе тасымалдары нарығы ұлттық әуе тасымалдаушы басқаруындағы мемлекеттік компаниялар тобының үстемдігімен ерекшеленеді. Бұл нарық олигополиялық модельге негізделген, мұнда екі негізгі компания – Air Astana тобы мен Scat нарықтың 96%-ын алып отыр. FlyArystan лоукостері өзін жеке тасымалдаушы ретінде ұсынғанымен, Air Astana компаниясынан толығымен бөлінбеген. Air Astana тобы квазимемлекеттік сектордың құрамына кіреді, оның 51%-ы «Самұрық-Қазына» ұлттық әл-ауқат қорына тиесілі. Компания нарықтың 67%-ын иеленіп, әуе билеттерінің бағасын қалыптастыруға тікелей әсер етеді.

Нарықта бәсекелестіктің жоғары деңгейі болған жағдайда, компаниялар бағаны төмендетіп, жолаушыларға қосымша жеңілдіктер ұсынуға тырысады. Ал егер белгілі бір бағытта тек бір ғана компания қызмет көрсетсе, баға деңгейі жоғары болуы мүмкін.

4. Сыртқы факторлар

Халықаралық экономикалық жағдайлар, валюталық айырбас бағамдары және саяси тұрақтылық та баға қалыптасуына әсер етеді. Мысалы, теңгенің

құнсыздануы импорттық тауарлар мен қызметтердің, соның ішінде әуе көлігіне қажетті жабдықтардың қымбаттауына алып келеді.

5. Мемлекеттік реттеу

Қазақстан үкіметі авиациялық саланы дамытуға және жолаушыларға қолжетімділікті арттыруға бағытталған саясат жүргізуде. Мысалы, кейбір ішкі рейстерге субсидия бөлу немесе әуежай алымдарын төмендету сияқты шаралар билет бағасының қолжетімді болуына ықпал етеді.

6. Баға динамикасы және тұтынушылардың мінез-құлқы

Қазақстанда әуе билеттерінің бағасы айтарлықтай динамикалық сипатқа ие. Билетті сатып алу уақыты мен саяхат мерзімі бағаға тікелей әсер етеді. Алдын ала сатып алынған билеттер, әдетте, арзан болады, ал сапарға жақындаған уақытта баға көтеріледі. Сонымен қатар, тұтынушылардың онлайн брондау платформаларын қолдануы және лоукостерлердің қызметін таңдауы нарықтың өзгеруіне ықпал етуде.

7. Қазақстандағы аймақтық ерекшеліктер

Қазақстанның географиялық ерекшеліктері әуе билеттерінің бағасына айтарлықтай ықпал етеді. Елдің шалғай орналасқан аймақтарына рейстер саны шектеулі болғандықтан, бұл бағыттардағы билеттердің бағасы жиі жоғары болады. Сонымен қатар, ірі қалалар арасында рейстердің жиі ұйымдастырылуы бәсекелестікті арттырып, бағаның төмендеуіне ықпал етеді.

Қазақстандағы әуе билеттерінің бағасы көптеген нарықтық факторлардың әсерімен қалыптасады. Олардың ішінде сұраныс пен ұсыныс, жанармай бағасы, бәсекелестік деңгейі, сыртқы факторлар және мемлекеттік реттеу маңызды рөл атқарады. Осы факторларды түсіну жолаушыларға өз саяхатын тиімді жоспарлауға және шығындарын азайтуға көмектеседі. Сонымен қатар, авиакомпаниялар нарық талаптарына сай икемді стратегияларды қолданып, халық үшін қолжетімділік пен сапаны арттыру бағытында жұмыс істеуі қажет.

Пайдаланылған көздер тізімі

1. Иванова М. О. Ценообразование на авиабилеты международных рейсов // современные тенденции развития науки и технологий. - Белгород: ИП Ткачева Екатерина Петровна, 2016. - С. 44–47.

2. Талдау - ақпараттық-талдамалық жүйесі // Қазақстан Республикасы Стратегиялық жоспарлау және реформалар агенттігі Ұлттық статистика бюросы. - URL: <https://taldau.stat.gov.kz> (жүгінген күні: 12/01/2025).

3. Нұрланұлы А., Шалболова У. Қазақстан Республикасының әуе тасымалдар нарығын талдау // Л. Н. Гумилев атындағы ЕҰУ Хабаршысының экономикалық сериясы, 2019.- (3). - 109–129 б. - URL: <https://doi.org/10.32523/2789-4320-2024-3-109-129>

4. Air Astana АҚ 2023 жылғы Жылдық есебі // Air Astana АҚ ресми сайты. - URL: <https://airastana.com/> (жүгінген күні: 12/01/2025)